

Др Слађана Видосављевић²¹

Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић

ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

Апстракт: Модерна цивилизација, која се може означити као епоха сталног материјалног раста и непрекидне експлоатације необновљивих природних ресурса, доводи до све веће контаминације животне средине, чиме се једнако нарушава природна равнотежа и у питање доводи егзистенција свих живих бића, па и самог узрочника тих промена – човека. Као израз свести о угрожености Земље створен је, седамдесетих година двадесетог века, концепт одрживог развоја, чији су циљеви значајно повезани с циљевима васпитања и образовања. С обзиром на то да је од свог настанка образовање увек било под утицајем развоја људског друштва, сасвим је разумљиво да оно представља битан чинилац прогреса друштва, али и да је данас неопходно да буде у оквирима одрживог развоја. Образовање за одрживи развој мора да, као такво, омогући редефинисање тј. преобликовање човековог односа према природи у спречавању даље продукције загађења, као и на отклањању и ублажавању већ учињене штете. Циљ рада је да укаже на основна обележја, задатке образовања за одрживи развој, као и на потребне промене у постојећим програмима образовања како би се остварили циљеви одрживости.

Кључне речи: одрживи развој, образовање, циљеви, задаци, програми.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

С обзиром на то да је свет поверен људској стваралачкој слободи и да се, у зависности од односа према природи, може обликовати, с једне стране, као креативан и одговоран, а с друге – као штетан и неодговоран (а овај други све више преовладава у глобалном свету), сасвим је разумљива потреба да се у том погледу предузму одговарајуће мере. Овако брзо нарастање еколошке кризе учинило је неопходним суочавање с негативним последицама неконтролисаног односа према природи, али и указало на потребу преиспитивања етичких полазишта при конципирању новог људског односа према природи. У вези с тим је и неопходност да се достигне већа праведност у односима између природе, друштва и човека – што је довело до идеје одрживог развоја (Sustainable Development), која постаје предмет

²¹ vidosladjia@hotmail.com

међународне политике. Филозофија таквог одрживог (усклађеног) развоја заснива се пре свега на принципу интергенерацијске једнакости; ако се овај принцип не поштује, каже М. Ђукановић (1996, 169), штете у животној средини учињене данас прелазе на следеће генерације. Њима ми на тај начин не само да ускраћујемо једнакост шанси на живот, него им одузимамо и шансу за лично обликовање живота (Андевски 2002, 94).

Одрживо друштво је још увек технички и економски могуће, и оно је пожељније од друштва које покушава да своје проблеме реши константном експанзијом. Прелаз ка одрживом друштву захтева пажљиву равнотежу између краткорочних и дугорочних циљева, и нагласак на довољности, једнакости и квалитету живота, пре него на квантитативним мерилима (Павловић 2009, 240). Иако одрживост можда не представља целовиту еколошку перспективу, она ипак пружа прихватљив модел у коме правцу садашњи стилови живљења треба да се усмере (Жарден 2006, 157).

Од самог почетка усвајања концепта одрживог развоја – а усвојен је на Општој скупштини УН 1987. године, у оквиру документа „Наша заједничка будућност“, па преко Агенде 21, официјелног документа Конференције Уједињених нација (Рио де Жанеиро, 1992), постало је јасно да је образовање један од кључних фактора одрживости, и да је пред њим тежак и одговоран задатак да преобликује људско друштво кроз промене у начину мишљења, живљења и рада. На Светском самиту о одрживом развоју у Јоханесбургу 2002. године, још једном је истакнута потреба за интеграцијом одрживог развоја у образовне системе на свим нивоима образовања, у циљу промовисања образовања као кључног фактора промена.

С циљем остваривања визије света у којем ће сви имати приступ квалитетном образовању за одрживу будућност, покренута је даља иницијатива УН у виду „Десетогодишњег образовања за одрживи развој 2005–2014“ (Decade of Education for Sustainable Development – DESD). Овај комплексан и далекосежан подухват има задатак да интегрише принципе, вредности и праксу одрживог развоја у све аспекте образовања и учења, и да постане један од приоритетних циљева сваког савременог друштва.

ДЕФИНИЦИЈА И ЦИЉ ОБРАЗОВАЊА ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

Појам *одрживи развој* у литератури се различито схвата и дефинише. Једна од првих дефиниција, преузета из финалног извештаја из 1987. године, популарно названим Брундтландов извештај, јесте она по којој „одржив је онај развој који омогућава задовољавање тренутних потреба без угрожавања могућности будућих генерација да задовоље своје властите потребе“. Концепт одрживог развоја представља дакле „генерално усмерење, тежњу човека да створи другачији и бољи свет, балансирајући економски, социјални, културни и развој животне средине, друштво чије развојне претпоставке обезбеђују задовољавање како садашњим, тако и будућим

генерацијама“ (Мишковић 2004). Суштина овог приступа глобалним проблемима је, по М. Андевском (2002, 18), у „интегрисању људских, друштвених, економских и еколошких аспеката развоја са циљем задовољавања потреба садашњих генерација тако да не угрози опстанак и квалитет живљења будућих генерација“. Хармонизујући односи у систему друштво – природа омогућавају константан развој у чијем се средишту налазе координисане промене „свих основних врста делатности човечанства, самог човека, промену његових сазнања и изградње новог друштва“ (Марковић 2002, 230). Дакле, то је трајни развој усмерен на будућност праведног друштва за садашње и будуће генерације.

Одрживи развој може се дефинисати и као управљање Земљиним ресурсима на начин којим се осигурава њихов дугорочни квалитет и довољност, развој који је трајно усклађен с могућностима и ограничењима екосфере, како би садашње генерације, у овим оквирима развоја, обезбедиле најмање исти квалитет животне средине и будућем нараштају (Миленковић 2000, 263). Управо овакав истовремени, холистички приступ проблемима у животној средини, економском развоју и принципима социјалне правде на локалном и глобалном нивоу, чини основу концепта одрживог развоја.

Почетне мисли које се баве образовањем за одрживи развој налазе се у поглављу 36 Агенде 21 – „Унапређивање образовања, обуке и друштвене свести“, које је обрађено с обзиром на три подручја: преоријентација образовања у правцу одрживог развоја, јачање јавне свести и унапређивање усавршавања. Друштво мора да усваја брзе промене знања у смислу унапређивања знања и увођења иновација у различите области живота, а у складу с принципима одрживог развоја и зарад њиховога остваривања. Перманентно учење драгоцено је преимућство за будућност и стога га треба учинити доступним свима, без обзира на друштвени положај, занимање или било које друге околности. Циљеви постављени у оквиру ових подручја указују да је за јачање друштвене свести неопходно широко, теоријски квалитетно осмишљено и утемељено образовање, на свим нивоима, са принципима одрживог развоја и новог стила живљења. Само уз ту нову филозофију живота могуће је ублажити новонастале промене у животној средини, али и омогућити превенцију проблема на глобалном плану.

Концепт одрживог развоја нема, међутим, значаја уколико није у стању да се реализује кроз свакодневну праксу; зато се Деценијом образовања (2005–2014), укључују следећи циљеви: све више указивање на важност образовања и учења на заједничком путу остварења одрживог развоја; омогућавање континуиране размене и интеракције међу учесницима образовања за одрживи развој; пружање простора и могућности за усавршавање и промоцију визије и трансформације према одрживом развоју – кроз све облике учења у образовању за одрживост; развијање стратегија на свим нивоима за јачање капацитета у образовању за одрживи развој.

Васпитање и образовање за одрживи развој повезано је са сталним променама, али њихова је веза основа одрживог развоја, због чега стечена знања не могу бити дефинитивна већ су стално подложна променама.

Наглашавајући при овоме да нема универзалног модела образовања (Унесков извештај, 2007, 142), и да свака земља, без обзира на степен развијености, треба да дефинише циљеве, да одреди сопствене приоритете, као и стратегију деловања на локалном / школском, регионалном и националном нивоу. Оваквим начином деловања постављен би био темељ за стварање новог курикулума, у којем ће се дефинисати циљеви, наставни програми, савремена организација рада и начини евалуације васпитања и образовања за одрживи развој. При изради наставних планова, и њиховој реализацији у концепту „одрживог развоја“, остварила би се мобилност свих учесника у процесу образовања, чиме би се њихове здраве идеје уградиле у њихову сопствену будућност. Васпитно-образовни системи ту своју улогу могу остварити само у мери у којој перманентно осавременују свој рад како организационо тако и дидактичко-методички, али и у сталној иновацији програмских садржаја новим научним достигнућима, као и новонасталим збивањима и у локалном и у глобалном окружењу.

ОСНОВНА ОБЕЛЕЖЈА ОБРАЗОВАЊА ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

Заступајући холистички поглед на свет, и наше место у њему, образовање за одрживи развој чини да будемо одговорнији за оно што чинимо или не чинимо себи и животној средини. Дакле, спремност и способност за перманентно учење постаје фактор иновација одрживог развоја, што подразумева радикално мењање неповољних односа и њихово довођење у стање перманентне и чврсте интерактивне сарадње човека и природе. То не значи само мењање традиционалних навика, већ промену укупног понашања, деловања и решавања проблема у складу с одрживим развојем. Такође, нереално је очекивати да развијањем еколошке осетљивости можемо спречити еколошке катастрофе, али може се у будућности значајно смањити еколошки немар, данас учестао у свету одраслих. Због тога континуирано учење представља неопходан фактор иновација и карактеристична је ознака одрживог развоја. образовање за одрживи развој треба да – својом развојном културом учења са савременим облицима и методама учења, који су садржајно усмерени на главне циљеве одрживог развоја – настоји да унапређује одрживи стил живота као и уважавање уравнотежених развојних принципа друштвеног и природног система. Да би се овакви циљеви остварили, неопходно је, по Мс Кеовни (2002):

- побољшати основно образовање;
- преусмерити постојеће образовне прогре, на свим нивоима, у смислу остваривања одрживог развоја;

- развијати јавну свест и разумевање одрживости;
- организовати обуку (преузето од: Мрњаус 2008, 32).

Образовање усмерено на овакав начин знатно више истиче начела, вештине, ставове и вредности које су повезане с одрживости него што то тренутно постоји у већини образовних система. Све то требало би да појединце мотивише да стварају одрживи живот, учествују у демократском друштву и живе на одрживи начин, јер одрживост захтева популацију која је свесна циљева одрживог развоја; образовање у свему томе представља важну ставку.

Да би било успешно, образовање за одрживи развој усмерава се на дидактичке принципе који садржајно и методички оријентишу организацију процеса учења. Сем што описују фундаментална искуства учења, они се истовремено односе и на многоструке димензије човекових способности (опажање, когнитивну компетенцију, способност за комуникацију и кооперацију, вредносну личну и друштвену оријентацију). У складу с тим М. Андевски (2002, 102) истиче важност следећих дидактичких принципа (које заговара и Reissman 1998):

- оријентација на решавање проблема;
- оријентација на споразумевање;
- кооперативна оријентација;
- оријентација на примену;
- самоорганизација;
- целовитост.

С обзиром на то да је образовање препознато као средство за решавање нових задатака и изазова у оквиру концепта одрживости, сасвим је разумљива и потреба развијања компетенција за стваралачко решавање отворених и врло често комплексних проблема и питања одрживог развоја. Учење оријентисано на решавање проблема базира се на истраживању и откривању, где су наставници покретачи учења: они с ученицима истражују и долазе до заједнички формулисаних проблема, који произлазе из стварнога окружења оних који уче. Дакле, полази се од непосредне стварности како би се она учинила препознатљивом, користећи искуство оног који учи, и то преточило у наставни план и програм у целини, а не да постане само посебан предмет. Осим што развија критичко и креативно размишљање, овакав приступ доводи до успостављања поверења у решавање проблема и изазова одрживог развоја.

Учење оријентисано на споразумевање настоји да на посебан начин развије способности и ставове неопходне за дијалог и комуникацију, рефлексивно (сопствено гледиште) учење, као и компетенције за решавање конфликта.

Од посебне је важности да заједничке вредности и принципи који леже у основи одрживог развоја буду експлицитно изнети, тако да се могу преиспитати, проверавати и примењивати, јер само тако могу утицати на вредносну оријентацију оних који уче. Подучавање које покреће искључиво преношење знања треба трансформисати у кооперативни приступ у коме наставници, ученици и други учесници наставног процеса раде заједно како би стекли квалитетније знање, и тиме значајније обезбедили учешће у обликовању окружења у својим образовним установама. Образовање за одрживи развој захтева знање које је практично примењиво у разноврсним животним ситуацијама и областима рада. Делатна оријентација учења усмерена је на партиципацију, тј. да се стечено сазнање и искуство (способност одлучивања, компетенција деловања, партиципативно одлучивање) интегрише у свакодневни лични и професионални живот. Без партиципације, без учешћа у процесу одлучивања и развоја, не постоји пут ка одрживом друштву.

Образовање за одрживи развој намењено је свима и оно траје током читавог живота, било да је формално, неформално или ванинституционално, па је потреба за самоорганизованим учењем од велике важности. Способност развоја властите одговорности за учење, спремност на самостални избор задатака – кључне су компетенције оваквог вида образовања. То подразумева да сваки човек мора доживотно да учи и да својим активностима допринесе одлукама који се тичу развоја концепта одрживог развоја. Због различитих индивидуалних начина опажања и културе изражавања, целовито учење настоји да повеже различита искуства и стручне приступе, чиме се указује на потребу и могућност коришћења различитих садржајних и методичких приступа и начина обраде.

Управо кроз овакав плурализам метода, приступа раду и начину посматрања, школа би требало да подстакне жељу за учењем, да ученике научи како се учи, да развије интелектуалну радозналост (Андевски, Кнежевић Флорић 2002, 110). Образовање треба да истакне активност окретања ка будућности и активност потенцијала одрживости, при чему би се од једноставног описивања стања прешло на могућа алтернативна деловања, при чему би предност добили они садржаји који наглашавају уштеду и замену ресурса. Из свега овога што је истакнуто може се установити да се на тим основама осликавају и важне карактеристике одрживог образовања, као што су:

- интердисциплинарни и холистички приступ учењу о одрживом развоју;
- истицање вредносних критеријума;
- развијање критичког и стваралачког мишљења у решавању проблема;

- подстицање различитих активних облика учења (креативно учење, теренски рад, искуствено учење, продуктивне дискусије);
- способност самосталног доношења одлука;
- спремност да се локално делује (Превишић 2008, 59).

Оваква нова визија образовања, која се оријентише према свим наведеним принципима, наглашава целовит и свеобухватан, интердисциплинарни приступ развоју знања и умећа која су неопходна за одрживу будућност, као и промене вредности, понашања и начина живота. У вези са тим је и потреба за преоријентисаним системима образовања, и прихватање иновативних форми организације, метода и поступака, како би се свима дала могућност да доносе одлуке и делују на културолошки прихватљив и локално релевантан начин, решавајући тиме новонастале проблеме у интересу концепта одрживог развоја.

ЗНАЧАЈ ОБРАЗОВАЊА ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

Садашње и будуће делање које је праведно за животну околину, засигурно није компатибилно с устаљеним вредносним ставовима оријентисаним према потрошњи, зато је једна преоријентација потребна и у том погледу. Корените промене система вредности у области материјалне и духовне културе, хуманистичка идеја о коеволуцији природе и друштва и формирање глобалног еколошког погледа на свет, може се сматрати једино прихватљивом варијантом понашања, каже Милтојевић (2002, 245). Због тога темеље опстанка и будућност наше цивилизације представља филозофија одрживог развоја и образовни систем који ту филозофију треба да на адекватан начин пренесе у све структуре друштва, и тако обезбеди његово функционисање у складу са концептом одрживог развоја. Свакој заједници (локалној, регионалној, националној) треба омогућити укључивање у образовни процес, кроз који се њени чланови индивидуално или колективно развијају – између осталог и за одрживи развој. Укључивање у питања одрживог развоја омогућује свакоме од њих да стекне предиспозиције да буде не само одговорни појединац у друштву, активан у своме окружењу, већ и да стекне позитивну креативну снагу која води настајању нових садржаја, пројеката, и њиховој реализацији. Наиме, образовање за одрживи развој, као процес промена, не може се остварити неком *top-down* стратегијом; оно захтева ангажман и нско учешће свих друштвених група, и самим тим нове форме партиципације (Андевски, Кличек 2008, 247).

Образовање за одрживи развој, посебно у школском окружењу, треба да буде усмерено на приоритетна подручја како садашњег тако и будућег друштва, и то пре свега у проналажењу за околину прихватљивих производних и потрошачких метода. Само на тај начин ће се добијена знања материјализовати тако да ученици могу утицати, и утичу, на одлуке у школи,

у породици и своме окружењу, да износе сопствене нове идеје о заштити и одрживом развоју своје околине. С обзиром на то да вредности нису урођене него научене, чиме се истиче улога образовања, може се издвојити више значајних вредности које настају под његовим утицајем а везане су за одрживи развој; то су пре свега:

1. *Схватити глобалност, земаљски идентитет и заједничку судбину.* – Свеукупно загађивање воде, ваздуха земљишта, уништавање шума због разноликих утицаја, међу којима је пресудан утицај човека, у било ком подручју планете Земље има одређене негативне последице на њену целокупност, глобалност. У томе је и сазнање о земаљском идентитету и подели заједничке планетарне судбине људског рода.

2. *Свест о неизвесности.* – Модерна цивилизација поништила је и покидала готово све нити које спајају човека и природу, због чега се он све више суочава с неизвесношћу. Човек зато мора да научи да се суочи с њом јер је извесно да су добијене вредности двосмислене, и да је све повезано.

3. *Разумевање других.* – Савременом свету и човеку највише недостаје узајамно разумевање, комуникација и равнотежа, па је научити живети заједно основни циљ планетарног битисања. Разумети свет значи схватити сложене односе између људи и њиховог окружења, и на тај начин открити заједничке вредности које их спајају, што је претпоставка за узајамно признавање човека и природе, човека и човека.

4. *Схватити еколошке последице.* – Човекова тежња да влада природом проузроковала је многе несагледиве еколошке последице, које ће се моћи схватити тек када упознамо изворе тих проблема. Међутим, човек као извор многих таквих проблема мора уједно бити способан да, кад уочи последице, пронађе путеве опстанка, да развија свест да свако наше деструктивно деловање оставља траг у окружењу – како локалном тако и глобалном.

5. *Способност контекстуализације.* – Да бисмо били способни да разумемо настанак и последице еколошких проблема, потребно је стећи способност организације сазнања, пре свега повезати расцепкана и раздвојена знања с реалним светом и његовим потребама – издвојене чињенице или информације могу бити недовољне, па их треба ставити у контекст како би добиле прави смисао, а ми били способни да делујемо на темељу знања, уверења и ставова (Стругар 2008, 6–7).

Суштински посматрано, образовање треба да допринесе одрживом развоју и перманентном развоју способности и спремности појединца за заштиту и побољшање квалитета радне и животне средине, и квалитета живота уопште. С тим у вези, као прихватљиву перманентну педагошку

оријентацију – којом ће се додатно указати на значај образовања за одрживи развој – Андевски и Кличек (2008, 251) између осталих истичу:

- искористити и учинити плодним мудре и према будућности оријентисане потенцијале концепта одрживости;
- оријентисати садржаје на еколошки релевантна подручја човекових потреба и деловања;
- школа као еколошки и социјални простор за учење треба да тежи одрживости, тематизује и поспешује укључење, повезаност и активност у заједници и регији;
- посредовање кључних квалификација партиципације, антиципације и рефлексије укључивањем иновативних форми учења;
- осим према будућности оријентисаних методичких елемената, уважити активирајућа обележја еколошког образовања (ваншколско учење, учење од експерата, кооперативно и пројектно учење, као и учење оријентисано на ситуацију и активност).

Да би се задовољио и остварио поменути вредносни садржај, неопходно је у том смислу курикулумски предвидети и примењивати такву наставну технологију, садржаје и средства која ће свест појединаца о значају одрживог развоја квалитетно изграђивати и подићи на ниво одговорног понашања и уверења окренутог колико садашњости толико и будућности, као крајњем циљу сваке човекове смислене активности. Због свега наведеног неопходно је конципирати квалитетан и ефикасан васпитно-образовни систем, који ће организационо и програмски уважавати и дидактичко-методички адекватно задовољавати и потребе из области одрживог развоја.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Постало је сасвим извесно да су друштво, економија и животна средина узајамно повезани, и да будућност зависи од начина њихове међусобне усклађености. Концепт одрживог развоја није могуће остварити без образовања о одрживом развоју, у чијој се основи налазе принципи и вредности који се односе на животну средину, друштво и економију – три димензије концепта одрживог развоја.

Приоритет образовања за одрживи развој јесте свесна популација која има знања, вештине, ставове и вредности да допринесе остваривању постављених циљева одрживости. Јер, како истиче Деспотовић (2002, 113), „еколошке вредности морају постати предмет социјализације и интернационализације, нарочито за генерације младих; управо они ће бити главни носиоци и субјекти новог активизма који треба да афирмише вредности садржане у еколошкој парадигми, и у будућности преобликују наш однос према природном окружењу, али и нама самима“.

Увођење парадигме одрживог развоја у свакодневни живот сложен је и дуготрајан процес; због тога оно мора да започне од породице, а затим да, преко облика формалног и неформалног образовања, траје до краја живота, стичући тиме карактер перманентног, односно доживотног процеса учења. То значи да образовање мора да се мења и усклађује с постојећим друштвеним, економским, културним и проблемима животне средине, јер стварање курикулума за одрживи развој захтеваће тренутна знања, али и предвиђање будућих. Образовање за одрживи развој само кроз такву промену моћи ће да припрема људе који разумеју и решавају проблеме који се тичу свих димензија одрживости, да критички мисле и доносе исправне одлуке. Васпитање и образовање треба у том циљу да допринесу уверењу да одрживи развој сутрашњице није судбина, већ да се он може стварати. То подразумева да сваки човек својим активностима доприноси одлукама које се тичу животне средине, поштујући чињеницу да природни ресурси нису неограничени и да свако од нас сноси одговорност за своје поступке. Управо остваривање циљева Декаде образовања за одрживи развој јесте, између осталог, и у садржајној повезаности да се омогући стицање оних вредности које ће омогућити задовољавање потреба садашњих генерација, али не на штету будућих. С тим у вези је и оправдано мишљење да је образовање за одрживи развој инвестиција у нашу будућност, и да се на томе путу мора још више улагати како би резултати били видљивији и очигледнији. Јер ми смо одговорни не само за смисао властитог живота, него и за време у коме живимо. Будуће промене у свету биће резултат акција које сада предузимамо, што не значи да је било шта предодређено – све су будућности могуће.

ЛИТЕРАТУРА

- Андевски, М. (1997), *Увод у еколошко образовање*, Универзитет у Новом Саду – Филозофски факултет, Нови Сад.
- Андевски, М., Кнежевић Флорић О. (2002), *Образовање и одрживи развој*, Савез педагошких друштава Војводине, Виша школа за образовање васпитача, Вршац / Нови Сад.
- Андевски, М., Кличек Т. (2008), *Одрживо образовање – пут у глобално друштво знања*, *Ecologica*, бр. 16. Београд, Научно-стручно друштво за заштиту животне средине Србије „Ecologica“.
- Деспотовић, Љ. (2002), *Еколошка парадигма*, Стилос, Нови Сад.
- Ђукановић, М. (1996), *Животна средина и одрживи развој*, Елит, Београд.
- Марковић, Ж. Д. (2002), *Глобализација и опасност глобалне еколошке кризе*, *Теме*, бр. 2, Ниш, Универзитет у Нишу.

- Миленковић, С. Б. (2000), *Еколошка економија*, Универзитет у Нишу – Факултет заштите на раду, Ниш.
- Милтојевић, В. (2002), *Екологија – хуманизам – култура*, *Теме*, бр. 2, Универзитет у Нишу, Ниш.
- Мишковић, М. М. (2004), *Неолиберална глобализација и одрживи развој*, *Ecologica*, Београд.
- Мрњаус, К. (2008), *Образовање за одрживи развој*, у: *Цијеложивотно учење за одрживи развој*, зборник радова, свезак 2, Свеучилиште у Риједи – Учитељски факултет, Ријека.
- Павловић, В. (2009), *Друштвени покрети и промене*, Службени гласник, Завод за уџбенике, Београд.
- Превишић, В. (2008), *Глобалне димензије одржива развоја у националном школском курикулуму*, у: *Цијеложивотно учење за одрживи развој*, зборник радова, свезак 2, Свеучилиште у Риједи – Учитељски факултет, Ријека.
- Стругар, В. (2008), *Курикулум за одрживи развој-према новим вредностима*, у: *Цијеложивотно учење за одрживи развој*, зборник радова, свезак 2, Свеучилиште у Риједи – Учитељски факултет, Ријека.
- Унесков светски извештај (2007), *Према друштвима знања*, Едука, Загреб.
- Жарден, Р. Џ. (2006), *Еколошка етика*, Службени гласник, Београд.

Vidosavljevic Sladjana, Ph.D.

Teacher Training Faculty in Prizren – Leposavic

EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Summary: *Modern civilization, which can be marked as an epoch of permanent material growth and continuous exploitation of exhaustible natural resources, resulting in an increasing contamination of the environment, constant disruption of natural balance, which has jeopardized the very existence of all living beings, and the cause of these changes – human being. As a result of an awareness of the threats to the Earth, in the seventies of the twentieth century, a concept on Sustainable Development was created, whose objectives were significantly associated with goals of education. Given that, since its beginnings education has always been under the influence of human society development, it is understandable that it is an important factor in the progress of society, but also that today it needs to be within the framework of sustainable development. Education for sustainable development as such, must provide redefining transformation of man's relationship to nature to prevent further production of pollution, as well as elimination and mitigation of consequences already incurred. The aim of this paper is to point out the basic features, task of education for sustainable development, as well as necessary changes in existing educational programs in order to achieve sustainability goals.*

Key words: sustainable development, education, goals, tasks, programs